

'De bodem produceert goed, maar moet dat over meer dan twintig jaar nog steeds doen'

Noord-Nederland als gids in bodemdenken

JORG TONJES

NOORD-NEDERLAND - Noord-Nederland kan de maatschappij aan het denken zetten over goed bodembeheer. Volgens Emiel Elferink is de tijd dat de bodem als substraat werd bekeken voorbij. Boeren moeten nadenken over hoe de bodembiologie kan bijdragen aan gezonde voeding en milieu.

ACHTERGROND

Bodemleven staat volop in de belangstelling. 'Er is geen boer meer die niet met bodemleven bezig is', zegt de Wageningse onderzoeker Wijnand Sukkel. Toch dwingt de economie boeren in de eerste plaats tot hoge productie.

Bodembeheer verdient volgens de organisatie van de Soil Food Week extra aandacht. In het programma van die week richt het symposium *Symphony of Soils* op donderdag 11 oktober zich het sterkst op de agrarische sector. Het symposium sluit aan bij Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa.

Lector Duurzaam Bodembeheer Emiel Elferink van Van Hall Larenstein denkt dat Noord-Nederland de toon kan zetten in de verdieping van bodemkennis.

'Wij hebben de ambitie om Noord-Nederland koploper te maken op dit gebied. We hebben een streepje voor met drie provincies die een grote diversiteit aan bodems en landbouwbedrijven kennen. Tussen die bedrijven is een duidelijke wisselwerking en we hebben geen mestoverschot dat in de weg zit.'

KAPITAAL

Voor agrarische ondernemingen is grond het belangrijkste kapitaal, zegt Elferink. De economie dwingt boeren vaak om de prioriteit bij

Door bodemfuncties te stimuleren kan voedsel gezonder en milieuvriendelijker worden.

Foto: Koos van der Spek

productie te leggen en het behoud van de bodem voor de lange termijn soms te vergeten, stelt hij.

'Maar het duurt lang om bodemgezondheid te herstellen, terwijl de bodembiologie veel voor de boer kan doen. Een goed functionerende bodem is weerbaar tegen ziektes en kan met minder inputs produceren. Slechts een klein deel van de bodembiologie is schadelijk.'

De milieuwetgeving wordt steeds dwingender en de burger accepteert de focus op productie niet meer, zegt Elferink. Toch is het voor mens en milieu gebruiken van de bodem voor een groot deel onontgonnen gebied.

Kenner van de bodemecologie Wim van der Putten uit Wageningen spreekt op het symposium over de complexiteit van de bodem. Het

overgrote deel van alle bodeminteracties is letterlijk een 'black box' voor de wetenschap.

Elferink zegt dat boeren toch bewust en onbewust bezig zijn met de mogelijkheden die bodemleven biedt. Hij verwacht dat dit niet

'We moeten slimmer produceren en er beter aan verdienen'

zoeer tot meer productie leidt, maar eerder tot kwaliteitsverbetering: gezondere gewassen en gezonder veevoer.

'Veel produceren, kunnen we al, maar nu moeten we het slimmer doen en er beter aan verdienen. Het

substraatdenken is gangbaar, maar daar moeten we een beetje vanaf.'

In het onderwijs groeit de interesse in bodem. Buiten het landbouwonderwijs krijgt bodemkunde steeds vaker een plaats. Volgens Elferink is er veel kennis. Die kennis is alleen niet altijd ontsloten of aan elkaar gekoppeld. 'Toch ken ik tal van voorbeelden die tonen dat er veel mee te doen is en er banen in te krijgen zijn.'

De kennis gebruiken gaat verder dan het tellen van bodembeestjes en organische stof aanvoeren. Elferink zegt dat het type organische stof verschil maakt en dat de juiste tijdstippen voor bewerkingen tellen. Hij wil ook kritisch kijken naar andere ingrepen in de bodem. Inundatie, het onder water zetten van een stuk land tegen een parasitair

aaltje, doodt ook de goede bodemorganismen.

'Als je daarna een gewas verbouwt op die grond, zal een plaag van dat gewas als eerste zijn kans grijpen en uitbreiden. We moeten dus juist bodemfuncties stimuleren die goed zijn voor gewassen.'

NIEUW SYSTEEM

Landbouwsystemen die sterker zijn, daar wil *Symphony of Soils* een aanzet voor zijn. De totale profijt per hectare kunnen omhoog. Elferink zou de ecosystemediensten bij boeren graag gewaardeerd en betaald zien. Gezondere voeding met meer inhoud is een ander doel.

Elferink hoopt dat boeren uit Noord-Nederland tijdens de Soil Food Week inspiratie krijgen om daar verder aan te werken.

'Geen bulk produceren maar letten op kwaliteit'

Een van de initiatiefnemers van het symposium *Symphony of Soils* op donderdag 11 oktober in Oosterwolde is Theo Mulder. Mulder is toeleverancier van grondstoffen op boerenbedrijven. Hij maakt zich al jaren hard voor verduurzaming van de landbouw. Belangrijk daarin vindt Mulder dat de kwaliteit van voeding omhooggaat. Hij stelt dat de boer de apotheker van de toekomst kan zijn, in ieder geval voor een groot deel. Want wie gezond eet, heeft minder gezondheidszorg nodig.

Mulder wil dat boeren positief staan in de ontwikkeling van gezond bodembeheer en gezonde voedselproductie. Een uitspraak van Bill Clinton 'It's

the ecology, stupid!' of een initiatief als 'Save our Soils' benoemt Mulder dan ook positief met 'Hectares van Hope' en 'Symphony of Soils'. 'Wij moeten geen bulk blijven produceren, maar op de kwaliteit letten en straks voedsel maken met meer inhoudstoffen.' Een langetermijnvisie hoort bij die benadering, zegt Mulder. Hij verwijst naar de indianen in Noord-Amerika die rekening hielden met zeven generaties: de eigen generatie, de drie vorige en de drie volgende. Zo leer je volgens hem van de geschiedenis en bewaar je de natuur voor de toekomst. Die boodschap wil de organisatie doorgeven aan de Bulgaarse stad Plovdiv, volgend jaar Europese Culturele Hoofdstad.

Smaak en voedingswaarde uit de bodem

Marlise Vroom is mede-initiatiefnemer van de Soil Food Week. Ze verwacht op donderdag 11 oktober tijdens het symposium *Symphony of Soils* in Oosterwolde agrarische producenten. Voor telers die zich verder willen verdiepen in de biologische landbouw en de toekomst van voedsel, raadt Vroom aan om op vrijdag 12 oktober ook bij de Engelstalige conferentie aan te schuiven.

De organisatie van de conferentie op vrijdag is erin geslaagd om prominenten uit de biologische wereld bijeen te brengen: Vandana Shiva, John Liu, Nic Lampkin, Rattan Lal, Peggy Miars, Frank Eyhorn en Volkert Engelsman zijn daarbij.

Op zaterdag 13 oktober is in De Lawei in Drachten het Festival B. Die B staat voor veel belangrijke woorden in de voeding, in eerste instantie Bodem en ook Bijen, Boeren, Buik en Biodiversiteit. Het festival richt zich op een breed publiek van consumenten en professionals in de voeding. Vroom: 'Wij willen boeren perspectief bieden. Zelfs in de koksopleidingen komt aandacht voor de bodem.'

Op het festival spreken boeren uit de regio die bezig zijn met bodem en voeding. Filosoof Michiel Korthals legt verbanden tussen voedsel en bodem, smaakprofessor Peter Klosse en voedingsblogger Juglen Zwaan houden inleidingen.